

Ενημερωτικό Σημείωμα

Η Δίκαιη Μετάβαση στο επίκεντρο των αυτοδιοικητικών εκλογών 2023

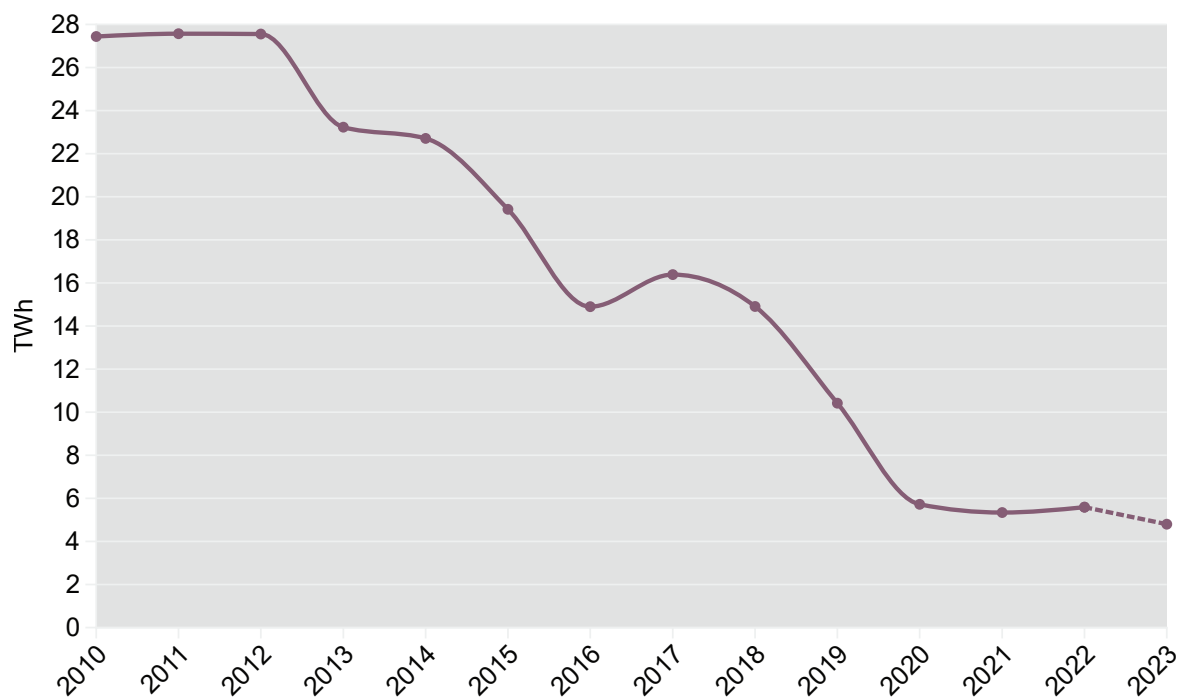
Από το 2019 και την απόφαση για την απεξάρτηση του συστήματος ηλεκτροπαραγωγής της Ελλάδας από τον λιγνίτη το αργότερο έως το 2028 μεσολάβησαν πολλές εξελίξεις τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Η υγειονομική κρίση του Covid-19 καθώς και η πρόσφατη ενεργειακή κρίση ανέδειξαν την ανάγκη για ακόμα πιο δυναμική στροφή σε βιώσιμες λύσεις και επιτάχυνση της απεξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα εν γένει, δίχως, όμως, να μένει κανείς πίσω. Οι λιγνιτικές περιοχές σε όλη την Ευρώπη καλούνται πρώτες να αντιμετωπίσουν τις άμεσες προκλήσεις της μετάβασης και για να διασφαλιστεί ότι αυτή θα πραγματοποιηθεί με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης, στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής, αναπτύχθηκε η πολιτική για τη Δίκαιη Μετάβαση. Στην πορεία της μετάβασης ο ρόλος των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι καθοριστικός για την επιτυχία της αλλά και για τη διασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος για τις τοπικές κοινωνίες.

Η πορεία του λιγνίτη στην Ελλάδα

Για περισσότερο από μια δεκαετία παρατηρείται μια σημαντική πτώση στη συμμετοχή του λιγνίτη στο μίγμα ηλεκτροπαραγωγής της Ελλάδας (Διάγραμμα 1), επηρεάζοντας σημαντικά την τοπική οικονομία και κοινωνία στις λιγνιτικές περιοχές της χώρας. Ειδικότερα, η πτωτική πορεία που ξεκίνησε το 2013, επιταχύνθηκε το 2019 μετά την απόφαση της απολιγνιτοποίησης, σημειώνοντας ιστορικό χαμηλό το 2021 (5.34 TWh) με την παραγωγή ηλεκτρισμού από λιγνίτη να είναι κατά 49% μειωμένη συγκριτικά με το 2019. Παρά τις ανακοινώσεις για ολική επαναφορά του λόγω της ενεργειακής κρίσης το 2022 ο λιγνίτης αυξήθηκε ελάχιστα (5.59 TWh).

Αντίθετα, την ίδια χρονιά για πρώτη φορά η ηλεκτρική ενέργεια που παράχθηκε από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και μεγάλα υδροηλεκτρικά ξεπέρασε αυτή από ορυκτό αέριο και λιγνίτη μαζί. Τα δεδομένα για το 2023 μέχρι στιγμής δείχνουν ότι είναι πιθανό ένα νέο ιστορικό χαμηλό για τον λιγνίτη, καθώς το πρώτο 7μηνο του έτους η παραγωγή (2.7 TWh) είναι μειωμένη κατά 14.7% και 15.5% σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2022 και του 2021 αντίστοιχα.

Εξέλιξη λιγνιτικής ηλεκτροπαραγωγής στην Ελλάδα

Πηγή: ΑΔΜΗΕ (μηνιαία στοιχεία)

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη λιγνιτικής ηλεκτροπαραγωγής στην Ελλάδα. Η τιμή για το 2023 αποτελεί εκτίμηση βάσει των τάσεων του πρώτου επταμήνου του 2023.

Η προβλεπόμενη περαιτέρω ανάπτυξη των ΑΠΕ και οι υψηλές τιμές δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου αναμένεται να συμπιέσουν ακόμα περισσότερο τη χρήση λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή, περιορίζοντάς τη σημαντικά τα επόμενα χρόνια μέχρι την πλήρη παύση της το 2028. Η πλήρης απεξάρτηση της χώρας από τον λιγνίτη το 2028 αποτυπώνεται στον πρώτο εθνικό κλιματικό νόμο, παράλληλα με τον εθνικό στόχο για κλιματική ουδετερότητα το 2050, καθώς και στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), που βρίσκεται σε αναθεώρηση την τρέχουσα περίοδο, ενώ τίθενται παράλληλα νέοι στόχοι για τις ΑΠΕ, αποθήκευση ενέργειας και εξοικονόμηση. Συνεπώς η επιτάχυνση της πορείας απεξάρτησης της χώρας από τον λιγνίτη πρέπει να θεωρείται δεδομένη.

Η πορεία όμως προς την κλιματική ουδετερότητα και την απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, αποτελεί τεράστια πρόκληση για τις τοπικές κοινωνίες που έρχονται αντιμέτωπες με υψηλή ανεργία και τη φυγή εργαζόμενων και νέων και από την άλλη με την ανάγκη μεταστροφής του παραγωγικού μοντέλου της περιοχής σε βιώσιμη κατεύθυνση. Για τη διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης κατά την ενεργειακή μετάβαση τόσο η Ευρώπη όσο και η Ελλάδα ανέπτυξαν πολιτικές και αντίστοιχα χρηματοδοτικά εργαλεία.

Εξέλιξη της πολιτικής για τη Δίκαιη Μετάβαση: από τον σχεδιασμό στην υλοποίηση

Στο διάστημα των τελευταίων τεσσάρων ετών, η πολιτική για τη Δίκαιη Μετάβαση που ανακοινώθηκε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας με στόχο «να μην μείνει κανείς πίσω» κατά τη μετάβαση σε ένα παραγωγικό μοντέλο μηδενικών εκπομπών άνθρακα, πέρασε από τη φάση του σχεδιασμού σε αυτό της υλοποίησης. Ενεργοποιήθηκαν οι τρεις πυλώνες του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης¹, δηλαδή το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (€19.2 δις που αναμένεται να κινητοποιήσει €25.4 δις), το πρόγραμμα δανείων και εγγυήσεων για ιδιωτικές επενδύσεις InvestEU (αναμένεται να κινητοποιήσει €10 – 15 δις) και τα δάνεια του δημοσίου τομέα με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (επιχορηγήσεις €1.5 δις από τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό που σε συνδυασμό με δάνεια ύψους €10 δις από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων αναμένεται να κινητοποιήσουν €18.5 δις δημοσίων επενδύσεων).

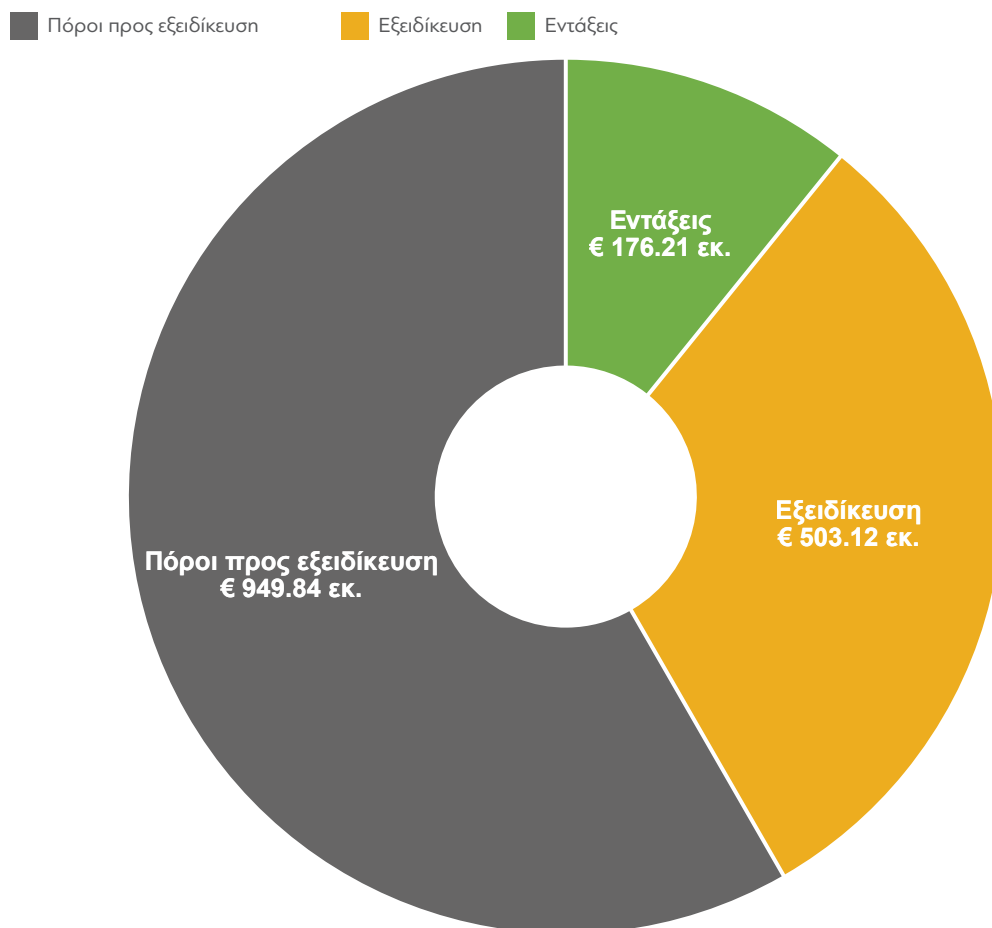
Στο ευρωπαϊκό αυτό πλαίσιο, η Ελλάδα διαμόρφωσε το Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΣΔΑΜ)² τον Οκτώβριο του 2020, και ακολούθησαν το Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΠΔΑΜ) 2021 – 2027 και τα αντίστοιχα Εδαφικά Σχέδια Δίκαιης Μετάβασης (ΕΣΔΙΜ)³ για τις λιγνιτικές περιοχές και τα νησιά Βορείου και Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης. Τα τελευταία εγκρίθηκαν τον Ιούνιο του 2022, ενώ τον Δεκέμβριο του 2021 θεσπίστηκε το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο (ν.4872/2021) για τη διακυβέρνηση και την εφαρμογή της πολιτικής της Δίκαιης Μετάβασης.

Διαθέσιμοι πόροι

Η χρηματοδότηση της πολιτικής για τη Δίκαιη Μετάβαση στην Ελλάδα στηρίζεται κυρίως από το Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΠΔΑΜ) 2021 – 2027. Το Πρόγραμμα έχει συνολικό προϋπολογισμό €1,63 δις, εκ των οποίων τα **€1,4 δις** περίπου προορίζονται για τις λιγνιτικές περιοχές στη Δυτική Μακεδονία και την Αρκαδία. Από τον Οκτώβριο του 2022 που ξεκίνησε η υλοποίηση του ΠΔΑΜ 2021 – 2027 έως σήμερα⁴ έχουν κινητοποιηθεί πόροι συνολικής αξίας €679.34 εκ (41.7 % του συνόλου των €1.63 δις). Από αυτούς έχει προχωρήσει μέχρι σήμερα η ένταξη έργων ύψους €176.21 εκ, ενώ για έργα ύψους €503.12 εκ έχει προχωρήσει μεν η εξειδίκευση, αλλά δεν έχουν ακόμα ενταχθεί (Διάγραμμα 2).

Αξιοποίηση πόρων Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021 – 2027

συνολικό ύψος €1.6 δις.

Πηγή: ΕΥ - ΔΑΜ

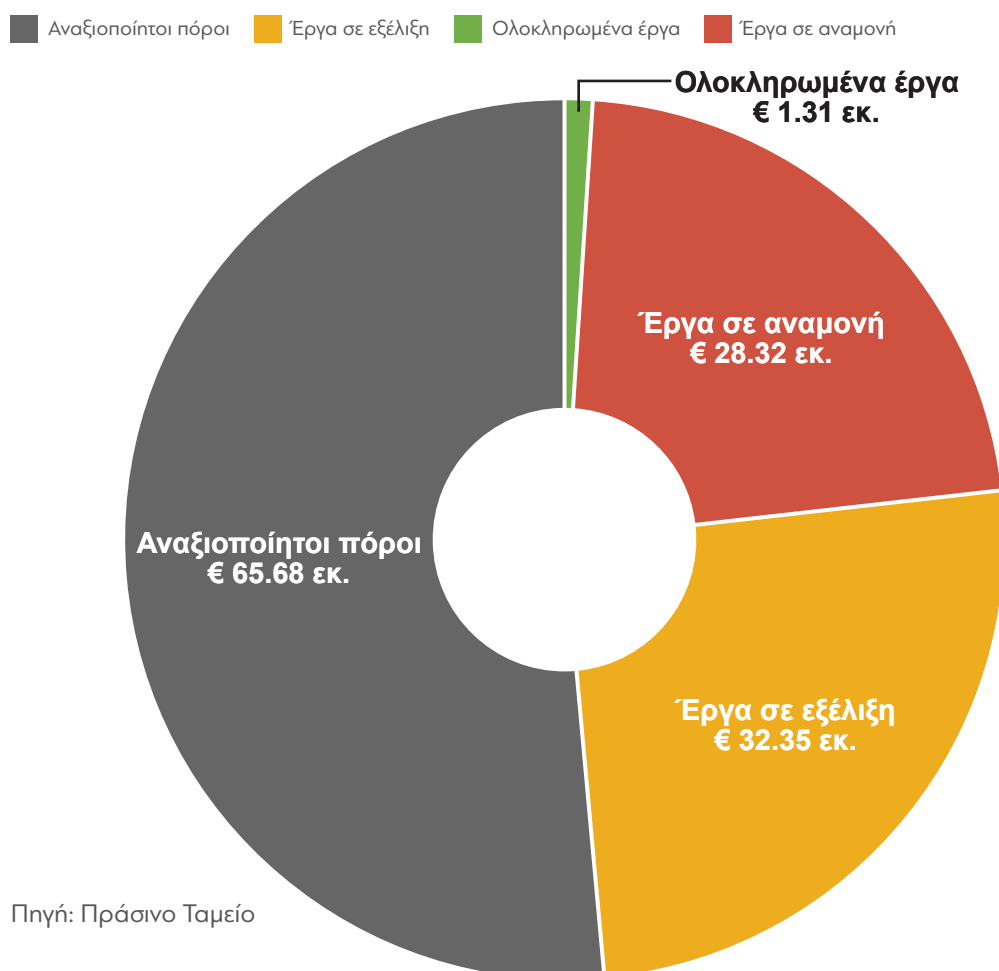
Διάγραμμα 2: Αξιοποίηση πόρων Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021 – 2027. Στην εξειδίκευση περιλαμβάνονται έργα για τα οποία έχουν κινητοποιηθεί πόροι αλλά ακόμα δεν έχουν ενταχθεί.

Επιπλέον είναι διαθέσιμοι πρόσθετοι ευρωπαϊκοί πόροι από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (**€200 εκ**) που προορίζονται για την αποκατάσταση και αναπροσαρμογή των λιγνιτικών εδαφών ώστε να είναι σε θέση να φιλοξενήσουν νέες οικονομικές δραστηριότητες. Επίσης, η υλοποίηση επενδύσεων στη βιώσιμη ενέργεια, τις μεταφορές, την κοινωνική στέγαση, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και το περιβάλλον σε όλη τη Δυτική Μακεδονία και τη Μεγαλόπολη υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Πυλώνας 3 Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης) μέσω δανείων ύψους **€325 εκ**.

Εξίσου σημαντικοί όμως είναι και οι αμιγώς εθνικοί πόροι⁵, οι οποίοι προέρχονται από τα έσοδα από τη δημοπράτηση δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Από το 2018 που θεσμοθετήθηκε αυτό το πρωτοποριακό για τα ευρωπαϊκά δεδομένα μέτρο ως το 2022, έχουν συγκεντρωθεί συνολικά **€127.7 εκ**. Από αυτούς τους πόρους έχουν διατεθεί και αξιοποιούνται την τρέχουσα περίοδο τα €62 εκ (48.5%) που αντιστοιχούν στους πόρους για τα έτη 2018 και 2019. Αναξιοποίητοι παραμένουν ακόμη οι πόροι των ετών 2020, 2021 και 2022 ύψους €65.7 εκ (51.5%).

Αξιοποίηση εθνικών πόρων Δίκαιης Μετάβασης

2018 - 2022, συνολικό ύψος €127.6 εκ.

Διάγραμμα 3: Αξιοποίηση εθνικών πόρων Δίκαιης Μετάβασης από τη δημοπράτηση δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου της περιόδου 2018-2022. Ως έργα σε αναμονή νοούνται έργα και δράσεις στα οποία έχουν κατανεμηθεί οι πόροι των ετών 2018 και 2019 αλλά δεν έχουν ακόμα ενεργοποιηθεί, και ως έργα σε εξέλιξη νοούνται τα έργα για τα οποία έχουν δημοσιευτεί προκηρύξεις.

Η απόφαση απολιγνιτοποίησης σηματοδότησε μια νέα περίοδο για τις λιγνιτικές περιοχές. Η πρόκληση της μετάβασης είναι τέτοιου μεγέθους που δεν αφορά μόνο τη μεταστροφή του οικονομικού προτύπου της περιοχής, αλλά δοκιμάζει τα όρια της κοινωνικής συνοχής. Ο ρόλος των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης μπορεί να είναι καθοριστικός για το βιώσιμο μέλλον των λιγνιτικών περιοχών και την επιτυχία της μετάβασης. Ειδικότερα, ενόψει της αξιολόγησης του ΠΔΑΜ έως τον Μάρτιο 2025, όπως προβλέπεται στον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων⁶, δίνεται η δυνατότητα στις τοπικές κοινωνίες να συμβάλλουν δημιουργικά στην αναθεώρηση υφιστάμενων στόχων ή εισαγωγή νέων καθώς και με προτάσεις για την ανακατανομή πόρων.

1. Ενίσχυση της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας ως απαραίτητη προϋπόθεση επιτυχίας της μετάβασης

Μέχρι σήμερα στην Ελλάδα ο σχεδιασμός της Δίκαιης Μετάβασης ακολούθησε μια εκ των άνω προς τα κάτω (top-down)⁷ προσέγγιση δίκως να συμπεριλαμβάνει σε αποφασιστικό ρόλο την τοπική αυτοδιοίκηση. Επίσης, το σύστημα διακυβέρνησης είναι αρκετά συγκεντρωτικό, ενώ περιστρέφεται σε μεγάλο βαθμό γύρω από την υλοποίηση του ΠΔΑΜ 2021 – 2027 και την απορρόφηση των πόρων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου. Όμως, η πορεία της μετάβασης αναμένεται να είναι μακροχρόνια και σίγουρα δεν θα περιοριστεί στα στενά χρονικά περιθώρια του ΠΔΑΜ, ενώ η μέχρι σήμερα ευρωπαϊκή και διεθνής εμπειρία αποδεικνύει ότι όσο πιο συμπεριληπτική και συμμετοχική είναι η διακυβέρνηση της μετάβασης τόσο εξασφαλίζεται η επιτυχία της.

Την περιορισμένη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών στο σύστημα διακυβέρνησης προσπαθεί να ισορροπήσει η πρόσφατη θεσμοθέτηση των Περιφερειακών / Εδαφικών Επιτροπών Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης σε Δυτική Μακεδονία και Αρκαδία (Μεγαλόπολη)⁸. Η σύσταση και λειτουργία των επιτροπών αυτών κινείται στη σωστή κατεύθυνση, όμως ο μη αποφασιστικός χαρακτήρας τους περιορίζει σημαντικά τον ρόλο τους.

Οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης μπορούν να διαδραματίσουν καταλυτικό ρόλο στην ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών για τη μετάβαση αλλά και στην ενίσχυση της συμμετοχής τους. Μέσα από **σειρά συζητήσεων και οργανωμένο διάλογο μπορούν να συμβάλλουν καθοριστικά στη διάχυση του σχεδίου της μετάβασης, των χρηματοδοτικών προγραμμάτων και των διαδικασιών, ώστε οι τοπικές κοινωνίες να γνωρίζουν τι έχει σχεδιαστεί ήδη για τον τόπο τους, ποιες ευκαιρίες ανοίγονται και πώς μπορούν να συμμετέχουν.**

2. Ανασχεδιασμός των προτεραιοτήτων του ΠΔΑΜ

Όσο κρίσιμη είναι η διαθεσιμότητα πόρων για να αντιμετωπιστεί η τεράστια πρόκληση της μετάβασης στις λιγνιτικές περιοχές, άλλο τόσο σημαντική είναι και η σωστή ιεράρχηση της χρήσης τους. Μέχρι σήμερα η υλοποίηση του σχεδιασμού της μετάβασης αναδεικνύει την ανάγκη για επαναπροσδιορισμό των προτεραιοτήτων του προγράμματος και τη διαμόρφωση των προγραμμάτων με γνώμονα τις πιο επείγουσες ανάγκες των τοπικών κοινωνιών.

Ειδικότερα, η κινητοποίηση πόρων για έργα αυτοπαραγωγής από ενεργειακές κοινότητες, αντλίες θερμότητας και εξοικονόμηση ενέργειας από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ), τα οποία θα μπορούσαν να συνεισφέρουν πολύ μεσούσης της ενεργειακής κρίσης, παρουσίασαν σημαντική καθυστέρηση. Επίσης, τα έργα αυτοπαραγωγής από ενεργειακές κοινότητες δεν απευθύνονται ευρύτερα στους πολίτες και τις επιχειρήσεις των λιγνιτικών περιοχών αλλά μόνο στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, αποκλείοντας κατ' αυτόν τον τρόπο σημαντικό μέρος της τοπικής κοινωνίας από την αξιοποίηση των πόρων της μετάβασης (πχ πολίτες, μικρομεσαίες επιχειρήσεις). Επιπλέον, οι κάτοικοι των μεγάλων λιγνιτικών πόλεων της χώρας (Κοζάνη, Πτολεμαΐδα, Αμύνταιο, Φλώρινα, Μεγαλόπολη), για τις οποίες έχουν δρομολογηθεί έργα που βασίζονται στο ορυκτό αέριο, είτε μέσω τηλεθέρμανσης, είτε μέσω μεμονωμένων συστημάτων θέρμανσης, αποκλείονται επίσης από τη δυνατότητα αξιοποίησης των πόρων του ΤΔΜ για αντλίες θερμότητας. Η επιλογή αυτή εγκλωβίζει τη συντριπτική πλειονότητα των κατοίκων των λιγνιτικών περιοχών σε ένα μη βιώσιμο (οικονομικά και κλιματικά) μοντέλο θέρμανσης, ενισχύοντας την απειλή της ενεργειακής φτώχειας.

Επιπρόσθετα, δεν διασφαλίζεται ότι οι πόροι που θα διοχετευτούν για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας (€420 εκ.) είναι εναρμονισμένοι με τον εθνικό στόχο επίτευξης της κλιματικής ουδετερότητας. Ακόμα, ο καταμερισμός του μεγαλύτερου μέρους των πόρων (€380 εκ.) είναι ασαφής όσον αφορά τις κατηγορίες επιχειρήσεων που θα ενισχυθούν και δεν διασφαλίζεται η ενίσχυση της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων, όπως άλλωστε προβλέπει και ο σχετικός Ευρωπαϊκός Κανονισμός του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης.

Για την ενίσχυση των νέων, που αποτελούν εξ' ορισμού το μέλλον των λιγνιτικών περιοχών, δεν έχει ανακοινωθεί μέχρι στιγμής κανένα σχετικό πρόγραμμα ούτε προβλέπεται μέθοδος εκτίμησης των αποτελεσμάτων του ΠΔΑΜ 2021 – 2027 όσον αφορά στη συγκράτηση της φυγής των νέων από τις λιγνιτικές περιοχές.

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω απαιτείται ενεργοποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης, ώστε σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς για τη Δίκαιη Μετάβαση να προχωρήσει άμεσα ο επαναπροσδιορισμός των προτεραιοτήτων του ΠΔΑΜ 2021 – 2027, και ειδικότερα:

- **τροποποίηση των υφιστάμενων προγραμμάτων ή δημιουργία καινούριων για τις ενεργειακές κοινότητες, ώστε να συμπεριλάβουν πολίτες και επιχειρήσεις των λιγνιτικών περιοχών,**
- **επιλεξιμότητα όλων των κατοίκων της Δυτικής Μακεδονίας και Μεγαλόπολης στο πρόγραμμα των αντλιών θερμότητας και ενίσχυση του προϋπολογισμού του σχετικού προγράμματος,**
- **προτεραιότητα στην ενίσχυση των μικρομεσαίων έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων,**
- **θέσπιση συγκεκριμένων ποσοτικών δεικτών μείωσης του ανθρακικού αποτυπώματος για τις χρηματοδοτούμενες επιχειρήσεις.**

3. Σταθερότητα στη ροή και στον σχεδιασμό της χρήσης των εθνικών πόρων για τη Δίκαιη Μετάβαση

Οι εθνικοί πόροι για τη Δίκαιη Μετάβαση που προέρχονται από τα έσοδα δημοπράτησης δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου παρουσιάζουν μεγάλες αυξομειώσεις ως προς το ποσοστό κατανομής και τα αντίστοιχα ποσά που διοχετεύονται στις λιγνιτικές περιοχές ετησίως, γεγονός που δυσχεραίνει τον σχεδιασμό της αξιοποίησης των πόρων. Είναι λοιπόν **αναγκαίος ο ορισμός ενός σταθερού ποσού που θα κατανέμεται κάθε χρόνο στις λιγνιτικές περιοχές από τα έσοδα των υπόλοιπων ετών της 4ης φάσης του ΣΕΔΕ (2023 – 2030)**, με στόχο να εξασφαλιστεί η προβλεψιμότητα που απαιτείται για τη βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων σε βάθος χρόνου. Επιπλέον πρέπει να σταματήσει η αποσπασματικότητα στη χρήση αυτών των πόρων που έχει παρατηρηθεί ως τώρα⁵. Προτείνεται η **εναρμόνιση του σχεδιασμού της χρήσης των εθνικών πόρων από τη δημοπράτηση δικαιωμάτων με το αναθεωρημένο ΠΔΑΜ** προκειμένου να υπάρχει ένας ενιαίος σχεδιασμός της μετάβασης των λιγνιτικών περιοχών.

4. Ένα βιώσιμο σύστημα θέρμανσης και τηλεθέρμανσης είναι αναγκαίο

Ο σχεδιασμός για τη θέρμανση των κατοίκων των λιγνιτικών περιοχών στη μεταλιγνιτική εποχή, που απασχολεί ιδιαίτερα έντονα την τοπική κοινωνία, έγινε το 2020 όταν οι συνθήκες ήταν εντελώς διαφορετικές. Η επιλογή του ορυκτού αερίου ως βασική πηγή θέρμανσης και τηλεθέρμανσης για τις λιγνιτικές περιοχές

της χώρας έχει καταστεί πλέον φανερά μη βιώσιμη καθώς δεν συνυπολογίζει ούτε την υψηλή μεταβλητότητα των τιμών προμήθειας ορυκτού αερίου, η οποία εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί σε βάθος χρόνου, ούτε και το νέο ευρωπαϊκό σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών για τους τομείς των κτιρίων και των οδικών μεταφορών, το οποίο από το 2027 και μετά είναι βέβαιο ότι θα αυξήσει το κόστος θέρμανσης που βασίζεται σε ορυκτά καύσιμα. Συνεπώς, είναι απαραίτητο να επανασχεδιαστεί το σύστημα θέρμανσης και τηλεθέρμανσης στις λιγνιτικές περιοχές της χώρας αξιοποιώντας μακροχρόνια βιώσιμες λύσεις που βασίζονται στη χρήση ΑΠΕ και αντλιών θερμότητας.

5. Ενδυνάμωση συμμετοχής νεολαίας στη μετάβαση

Η συγκράτηση της φυγής των νέων από τις λιγνιτικές περιοχές αποτελεί έναν ισχυρό δείκτη επιτυχίας της Δίκαιης Μετάβασης και καθοριστικό παράγοντα για το βιώσιμο μέλλον των περιοχών⁹. Σε αυτή την κατεύθυνση η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να αποκτήσει ρόλο κόμβου για την εμπλοκή των νέων στην υλοποίηση της μετάβασης, μέσω των δομών που ήδη διαθέτει, μέσω συνεργασιών με άλλους φορείς, όπως το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Επιμελητήρια και οργανώσεις νεολαίας, καθώς και μέσω των έργων που θα αναλάβει την επόμενη περίοδο. Ειδικότερα, αξιοποιώντας τα τοπικά συμβούλια, τα κέντρα κοινότητας, τις κοινωνικές υπηρεσίες και τις αναπτυξιακές εταιρείες που διαθέτει μπορεί να συμβάλλει στην οργάνωση ομάδων νέων, να ενημερώσει για τη μετάβαση και τις δυνατότητες που προσφέρει, να οργανώσει εργαστήρια ανταλλαγής εμπειριών με νέους από άλλες λιγνιτικές περιοχές της Ευρώπης, να καθοδηγήσει τους νέους σχετικά με την ένταξή τους στην αγορά εργασίας, να τους εκπαιδεύσει στη σύνταξη προτάσεων για χρηματοδοτήσεις, να ενισχύσει τις επιχειρηματικές τους προσπάθειες και άλλα. Για την υλοποίηση όλων των παραπάνω, απαιτούνται:

- θέσπιση ενός ειδικού δείκτη συγκράτησης της φυγής των νέων από τις λιγνιτικές περιοχές για την αξιολόγηση του ΠΔΑΜ 2021 – 2027,**
- δημιουργία ενός Ταμείου Νέων από τους υφιστάμενους εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους ώστε να δίνονται απτά κίνητρα και ευκαιρίες στη νεολαία των λιγνιτικών περιοχών να παραμείνει και να συμμετάσχει στη διαμόρφωση του μέλλοντός της.**

6. Συνεργασία και αλληλεγγύη με λιγνιτικές περιφέρειες στην Ευρώπη

Οι προκλήσεις που θέτει η απολιγνιτοποίηση σε Δυτική Μακεδονία και Αρκαδία είναι αντίστοιχες με αυτές που αντιμετωπίζουν οι λιγνιτικές περιφέρειες ανά την Ευρώπη. Για τον λόγο αυτό **η επικοινωνία, η ανταλλαγή εμπειριών, καλών πρακτικών και προκλήσεων μεταξύ των εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης των λιγνιτικών περιοχών της Ευρώπης καθώς και η κοινή διεκδίκηση και ανάδειξη θεμάτων σχετικά με την ευρωπαϊκή και τις εθνικές πολιτικές της Δίκαιης Μετάβασης είναι σημαντική για ένα βιώσιμο μέλλον για τις λιγνιτικές περιοχές.** Εργαλεία σε αυτή την κατεύθυνση υπάρχουν ήδη, όπως το Φόρουμ των Δημάρχων για τη Δίκαιη Μετάβαση και η Πλατφόρμα Δίκαιης Μετάβασης¹⁰. Μέχρι σήμερα οι λιγνιτικές περιοχές της Ελλάδας έχουν παίξει σημαντικό ρόλο σε αυτά, αναδεικνύοντας θέματα και επιτυγχάνοντας οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες. Στη νέα φάση της μετάβασης μπορούν να έχουν ξανά ενεργό και δυναμικό ρόλο.

¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης, <https://shorturl.at/tAW46>

² Συντονιστική Επιτροπή ΣΔΑΜ, 2020, Επικαιροποιημένο Master Plan Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης των λιγνιτικών περιοχών, <https://shorturl.at/bcAS0>

³ Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021 – 2027 (συμπεριλαμβανομένων των Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης), 2021, <https://shorturl.at/dgR27>

⁴ Παρεμβάσεις του Green Tank στην Επιτροπή Παρακολούθησης ΠΔΑΜ 2021 – 2027, <https://shorturl.at/djuDX>

⁵ The Green Tank, 2023, «Εθνικοί πόροι για τη Δίκαιη Μετάβαση», <https://shorturl.at/kRY36>

⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κανονισμός 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων, άρθρο 18, <https://shorturl.at/gvT59>

⁷ The Green Tank, 2021, «Η διακυβέρνηση της Δίκαιης Μετάβασης στην Ελλάδα και την Ευρώπη», <https://shorturl.at/ksvPU>

⁸ Στόχος των επιτροπών αυτών είναι η προώθηση του τοπικού διαλόγου και η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων για τη Δίκαιη Μετάβαση, καθώς και η αποστολή στην Ειδική Υπηρεσία ΔΑΜ επεξεργασμένων προτάσεων για έργα και δράσεις ώστε να ληφθούν υπόψη κατά την υλοποίηση του σχεδιασμού της Δίκαιης Μετάβασης. Στις επιτροπές συμμετέχουν εκπρόσωποι της εκάστοτε Περιφέρειας και των Δήμων, των επαγγελματιών και επιστημονικών επιμελητριών, των εργατικών κέντρων, της ΔΕΗ, του τοπικού παραρτήματος της Μετάβαση ΑΕ, των τοπικών Πανεπιστημίων καθώς και των τοπικών οργανώσεων νέων.

⁹ The Green Tank, 2022, «Ο ρόλος της Νεολαίας στη Δίκαιη Μετάβαση: Η περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας», <https://shorturl.at/vLMW3>

¹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πλατφόρμα Δίκαιης Μετάβασης, <https://shorturl.at/dvH10>

📍 Λ.Βασ. Σοφίας 50 | Αθήνα 11528

✉ info@thegreentank.gr

☎ +30 210 7233384

🌐 thegreentank.gr

Ιωάννα Θεοδοσίου, Συνεργάτιδα Πολιτικής

Νίκος Μάντζαρης, Αναλυτής πολιτικής & συνιδρυτής

Για αναφορά:

The Green Tank (2023) «Η Δίκαιη Μετάβαση στο επίκεντρο των αυτοδιοικητικών εκλογών 2023»

Copyright © The Green Tank, 2023